

БИБЛИОТЕКА МАТИЦЕ СРПСКЕ

**РОМАН ЈАКОБСОН
(РОМАН ОСИПОВИЧ ЯКОБСОН)
1896 - 1982**

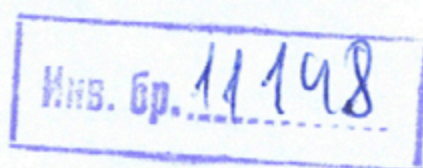
Каталог изложбе

Нови Сад, 1996

БИБЛИОТЕКА МАТИЦЕ СРПСКЕ

Каталози изложби

9

Аутори каталога и изложбе
Катица Шкорић и Ирена Зечевић

ПРЕДГОВОР

Стогодишњицу рођења истакнутог лингвисте Романа Јакобсона Библиотека Матице српске обележава изложбом књига.

Роман Осипович Јакобсон (1896-1982), један од најзначајнијих структуралиста у лингвистици и у теорији књижевности, родио се и школовао се у Москви. Студирао је лингвистику, историју књижевности и фолклор. На Универзитету у Прагу докторирао је 1930. Још од најранијих дана се показивало колико је универзалан и разнородан дијапазон његових интересовања. Пратио је развој авангардних покрета у уметности, нарочито кубизма и футуризма. Касније је истицао да су одлучујућу улогу у његовој оријентацији према структурализму одиграли ствараоци као што су Пикасо, Џојс, Стравински и Брак (чију је реченицу и Јакобсон цитирао: "Не верујем у ствари, него у односе међу њима"). Ипак, домени језика, поезије и фолклора били су основно подручје Јакобсоновог рада. Био је међу првима који су засновали фонологију - науку о гласовима који служе споразумевању.

Јакобсон је био један од оснивача лингвистичког серкла у Москви (1915), "кружока" на чијим је састанцима главна тема била релација језичко средство - поетски ефекат.

Почетком 20-тих он је напустио Москву и отпутовао је у Чехословачку, где је и остао до Другог светског рата, али контакте са руским формалистима није прекидао. Од 1933. преузео је катедру за руску филологију, а од 1937. и катедру за стару чешку књижевност на Масариковом универзитету у Брну.

У периоду између два светска рата, Јакобсонова активност је у уској вези с прашком лингвистичком школом, познатом и под именом школа функционалне лингвистике. Он је био један од њених оснивача (1926) и главних представника и коаутор знаменитих *Теза прашког лингвистичког кружока* (1929). Прашки лингвистички кружок је утирао пут новој епохи језичке науке, епохи структуралне лингвистике.

У време када су нацисти окупирали Чехословачку, Јакобсон је морао да се склони. Напустивши Чехословачку (1939) држао је предавања, прво у Копенхагену, затим у Ослу, на крају у Упсали, у којој је објавио и своје најважније дело о дечјем језику и афазии - *Kindersprache, Aphasie und allgemeine Lautgesetze* (1941). Отишао је у САД (1941), и тамо је живео до смрти. У Њујорку је био професор лингвистике на Слободној школи високих студија, и тада је започела његова сарадња са Леви-Стросом. Од 1949. био је професор словенских језика и књижевности, као и опште лингвистике на Харвардском универзитету (Бостон) - до пензионисања (1967). Био је међу оснивачима Њујоршког лингвистичког кружока (1943) и његовог чувеног гласила *Word*, који је и уређивао.

У Америци Јакобсон је дошао до свог највећег открића - до теорије о дистинктивним обележјима.

Јакобсона, уваженог професора универзитета, почасног доктора 25 универзитета и члана 9 академија наука (од 1955. и САНУ), те многих научних друштава и лингвистичких удружења, називали су најблиставијим професором и предавачем. Без обзира на језик на коме је предавао, он је своје аргументе излагао исто толико јасно колико и логично. Настојао је да нове идеје уклопи у историјску перспективу и да у дух својим читаоцима и слушаоцима усади свест о непрекидном настављању историје мишљења.

Уз интезивне педагошке активности публиковао је више од 500 научних радова (*Библиографија Романа Јакобсона* је књига са 187 страна). Поред есеја о језику фонолошких студија, ту су и бројне расправе о словенској култури, митологији и фолклору, о руској епској традицији, о словенској поезији и филологији итд. *Одабрани списи (Selected Writings)* Романа Јакобсона штампани су у 7 обимних томова и најбоље илуструју велико богатство његовог научног репертоара: I *Фонолошке студије*, II *Реч и језик*, III *Поезија грамајске и грамајска поезије*, IV *Словенске епске студије*, V *Списи и његови творци*, VI *Списаре словенске списе и раскрића*, VII *Прилози ујоредној митологији и студије из лингвистике и филологије*.

Јакобсонове студије, расправе и предавања на универзитетима и на бројним међународним славистичким конгресима оставиле су дубоке и трајне трагове у светској лингвистици. Својим учењем обезбедио је високо место међу славним лингвистима света.

Изложба је отворена од 2. до 31. октобра 1996. године у витринама испред Свечане сале Матице српске.

Изложене су књиге и радови Романа Јакобсона и књиге о њему из Библиотеке Матице српске, а репродуковани су оригинали Јакобсонових писама из Рукописног одељења Матице српске.

О РОМАНУ ЈАКОБСОНУ

Кад неко од језичких стручњака у каквој писаној расправи помене, без ближих ознака, просто: "Јакобсон сматра...", "по Јакобсоновој теорији..." и сл. никоме не пада на памет да му замери што није, ако је иначе ред, ставио име уз презиме. Нико неће погрешно помислити на ког другог лингвисту (а има их с истим презименом). Као што је за широки свет "Наполеон" увек *онај* Наполеон, тако је у нашем лингвистичком еснафу "Јакобсон" увек - *овај* Јакобон.

М. Ивић, из *Предговора* у књизи *Лингвистика и њој*, 1966.

У модерној лингвистици постоји неколико различитих праваца на структуралистичкој основи, која се код једних изричито помиње, а код других само подразумева. Међу тим правцима најважнији су Сосирова лингвистика, функционална лингвистика, глосематика и дистрибутивна лингвистика. У главне представнике структуралистички оријентисане лингвистике убрајају се - поред Фердинана де Сосира - Николај Трубецкој, Роман Јакобсон, Луис Хјелмслев, Ленард Блумфилд и Зелиг Харис. Разлике између поменутих лингвиста означавају етапе у развоју лингвистике као науке између 1920. и 1960. године... За функционалисте - са Трубецкојем и Јакобсоном на челу - целина језичких појава претпоставља везу између оних језичких појава које су доступне непосредном чулном опажању и оних језичких појава које су изван домашаја непосредног чулног опажања, што значи да је лингвистичким посматрањем и описивањем потребно обухватити део једних и део других.

Љ. Михаиловић, *Структурализам у лингвистици*, 1976.

Он је повезао једну хуману науку и свет стваралаштва. Према Јакобсону, језик не постоји без књижевности, књижевност је његова утопија.

Ролан Барт, из *Предговора* у књизи *Јакобсон*, 1978.

Књизи на којој стоји име Романа Јакобсона није потребан предговор, те не бих прихватио претешку част да напишем за њу предговор да сâм Јакобсон није желео да о овим предавањима овде изнесем своје утиске као човек који их је лично чуо; узећу слободу да додам да ћу те утиске изнети и као човек који се осећа његовим учеником... Чврсто сам одлучио да на Јакобсоновим предавањима стекнем основна лингвистичка знања која су ми недостајала. У ствари, његова предавања пружила су ми нешто сасвим друго, и - да ли је потребно да то нагласим? - много више: на њима сам открио структуралну лингвистику.

Клод Леви-Строс, из *Предговора* у књизи *Шести предавања о звуку и значењу*, 1986.

Јакобсон је велики теоретичар *дистинктивних обележја* (појам данас у светској лингвистици широко познат под енглеским термином *distinctive features*). Под дистинктивним обележјем треба разумети оно својство једног гласа на основу којег тај глас стоји у фонолошкој опозицији према другом гласу (нпр. однос присуства/одсуства звучности при изговору српскохрватских експлозивних консонаната). Фонема је, по Јакобсоновој дефиницији, скуп оваквих дистинктивних обележја. Њих правилно сагледати значи правилно одредити саму природу фонеме... Једна од великих заслуга Јакобсонових је свакако његова улога у најефикаснијем укључивању фонолошких проучавања.

Основицу Јакобсонове фонолошке теорије сачињава уочавање посебног значаја који има принцип *бинарности* за успостављање дистинктивних опозиција... С правом се указује на чињеницу да сарадња лингвистике на пољу теорије информације не би могла бити ефикасно остварена без Јакобсонове разраде "дистинктивних обележја".

М. Ивић, *Правици у лингвистици (I)*, 1990.

КАТАЛОГ

P. Ikoobay

ДЕЛА РОМАНА ЯКОБСОНА

1. Neue Arbeiten über die südslavische dishterische Form / R. Jakobson. - [S. l. : s. n., s. a.]. - Str. 275-279.
P.o.: Literatur Südslavisch.
Posveta R. Jakobona Svetozaru Matiću.

Госп. Светозару Матићу
у знак поштовања
Р. Јакобсон

2. О чешском стихе : преимущественно в сопоставлении с русским / Роман Якобсон. - [Москва] : Опояз : МЛК, 1923.
3. St. Constantine's Prologue to the Gospels / Roman Jakobson. - New York City : [s. n.], 1954. - Str. 19-23.
P.o.: St. Vladimir's Seminary Quarterly; Summer, 1954.
4. Ivan Fedorov's Primer of 1574 / with commentary by Roman Jakobson. - Cambridge, Mass. : Harvard University Press, 1955.
Na nasl. str. posveta autora Georgiju Mihailoviću.
5. Slavic languages : a condensed survey / by Roman Jakobson. - 2nd ed. - New York : King's Crown Press, 1955.
6. Fundamentals of language / by Roman Jakobson and Morris Halle. - 's-Gravenhage : Mouton & Co, 1956.
7. Изучение славянских языков в сравнительное славяноведение в соединенных штатах Америки за послевоенное десятилетие / Роман Якобсон. - Beograd : [s. n.], 1957. - Str. 415-428.
P.o.: Beogradski međunarodni slavistički sastanak; 1955.

8. Морфологические наблюдения над славянским склонением : (состав русских падежных форм) / Р. О. Якобсон. - s'-Gravenhage : Mouton & Co, 1958. - Str. 1-30.
P.o.: American contributions to the Fourth International Congress of Slavists; September, 1958.
9. The Slavic response to Byzantine poetry / Roman Jakobson. - Belgrade ; Ochride : [s. n.], 1961. - Str. 1-17.
P.o.: XXe Congrès international des études byzantines; VIII, 1961.
10. Tönnies Fenne's low German manual of spoken Russian Pskov 1607. Vol. 1 / edited by... Roman Jakobson... [et al.] ; prefaced by Roman Jakobson and Elizabeth van Schooneveld. - Copenhagen : The Royal Danish Academy of Sciences and Letters, 1961.
Na prednjem listu posveta Romana Jakobsona Đorđu Sp. Radojičiću.
11. Структура двеју српскохрватских песама / Роман Јакобсон. - Нови Сад : Матица српска, 1961-1962. - Стр. 131-139.
П.о.: Зборник за филологију и лингвистику; IV-V, 1961-1962.
12. Selected Writings / Roman Jakobson. I, Phonological Studies. - 's-Gravenhage : Mouton & Co, 1962.
13. Essais de linguistique générale / Roman Jakobson. - Paris : Minuit, 1964.
14. Zur Struktur des russischen Verbuns / Roman Jakobson. - A Prague School Reader in Linguistics / compiled by Josef Vachek. - Bloomington : Indiana University Press, 1964. - Str. 347-359.
15. Lingvistika i poetika / Roman Jakobson. - Beograd : Nolit, 1966.
16. Selected Writings / Roman Jakobson. IV, Slavic Epic Studies. - The Hague ; Paris : Mouton & Co, 1966.
17. Théorie de la littérature / Roman Jakobson. - Paris : Seuil, 1966.
18. Hang - Jel - Vers / Roman Jakobson. - Budapest : Gondolat, 1969.
19. Viktor Hlebnjikov / Roman Jakobson. - Poetika ruskog formalizma. - Beograd : Prosveta, 1970. - Str. 95-116.
20. Hedání podstaty jazyka. - Dvanáct eseju o jazyce. - Praha : Mladá fronta, 1970. - Str. 29-45.
21. Selected Writings / Roman Jakobson. II, Word and Language. - The Hague ; Paris : Mouton & Co, 1971.
22. Силуанов хвалоспев Симеону / Роман Јакобсон. - Зборник за филолофију и лингвистику, Нови Сад, 1971, књ. XIV/1, стр. 25-31.
23. Studies in verbal art : texts in Czech and Slovak / Roman Jakobson. - An Arbor : University of Michigan, 1971.

24. Questions de poétique / Roman Jakobson. - Paris : Seuil, 1973.
25. Сокол в мѣтах / Роман Якобсон. - Београд : [б. и.], 1973. - Стр. 125-134.
П.о.: Јужнословенски филолог; књ. XXX/1-2, 1973.
26. Александр Белич на пражској фонолошкој конференцији / Р. Якобсон. - Београд : САНУ, 1976. - Стр. 55-59.
П.о.: Зборник радова о Александру Белићу, Посебна издања САНУ; књ. CDXCVIII, 1976.

Roman Jakobson

27. Der grammatische Aufbau der Kindersprache / Roman Jakobson. - Opladen : Westdeutscher Verlag, 1977.
28. Huit questions de poétique / Roman Jakobson. - Paris : Seuil, 1977.
29. Ogledi iz poetike / Roman Jakobson. - Beograd : Prosveta, 1978.
30. Selected Writings / Roman Jakobson. V, "On Vers, Its Masters and Explorers. - The Hague ; Paris ; New York : Mouton, 1979.
31. The framework of language / Roman Jakobson. - [S. l. : s. n.], 1980.

32. Selected Writings / Roman Jakobson. III, Poetry of Grammar and Grammar of Poetry. - The Hague ; Paris ; New York : Mouton, 1981.
33. A költészet grammatikája / Roman Jakobson. - Budapest : Gondolat, 1982.
34. Problemi preučevanja literature in jezika / Jurij Tinjanov, Roman Jakobson. Kaj je poezija? / Roman Jakobson. - Ruski formalisti / izbor Drago Bajt in Aleksander Skaza. - Ljubljana : Mladinska knjiga, 1984. - Str. 131-133, 406-419.
35. Russian and Slavic Grammar : studies 1931-1981 / Roman Jakobson. - Berlin ; New York ; Amsterdam : Mouton, 1984.
36. Verbal art, Verbal sign, Verbal time / Roman Jakobson. - Oxford : B. Blackwell, 1985.
37. Selected Writings / Roman Jakobson. VI/1, Early Slavic Paths and Crossroads. - Berlin ; New York ; Amsterdam : Mouton, 1985.
38. Selected Writings / Roman Jakobson. VI/2, Early Slavic Paths and Crossroads. - Berlin ; New York ; Amsterdam : Mouton, 1985.
39. Selected Writings / Roman Jakobson. VII, Contributions to Comparative Mythology ; Studies in Linguistics and Philology, 1972-1982. - Berlin ; New York ; Amsterdam : Mouton, 1985.
40. Teze Praškog lingvističkog kružoka : (1929) / R. Jakobson... [et al.]. - Struktura pesničkog jezika / Jan Mukaržovski. - Beograd : Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, 1986. - Str. 152-182.
41. Шест предавања о звуку и значењу / Роман Јакобсон. - Нови Сад : Књижевна заједница, 1986.
42. Работы по поэтике / Роман Якобсон. - Москва : Прогресс, 1987.
43. Temelji jezika / Roman Jakobson i Morris Halle. - Zagreb : Globus, 1988.
44. Lingvistični in drugi spisi / Roman Jakobson. - Ljubljana : ŠKUC : Filozofska fakulteta, 1989.
45. Problemi proučavanja jezika i književnosti / Roman Jakobson i Jurij Tinjanov. - Teorijska misao o književnosti / priredio Petar Milosavljević. - Novi Sad : Svetovi, 1991. - Str. 465-466.

ЛИТЕРАТУРА

46. Les nouvelles tendances de la linguistique / par Bertil Malmberg. - Paris : Presses Universitaires de France, 1966. - Str. 138-141, 165-167.
47. O tvar a strukturu v slovesném umění / Ladislav Štoll. - Praha : Československá akademie věd, 1966. - Str. 63-84.
48. Roman Jakobson. - La linguistique du XXe siècle / Georges Mounin. - Paris : Presses Universitaires de France, 1975. - Str. 137-153.
49. Binarizam Romana Jakobsona. - Pravci u lingvistici I / Milka Ivić. - 6. dopunjeno izd. - Beograd : LiM; Zemun : Biblioteka XX vek, 1990. - Str. 199-205.

50. Roman Jakobson, 1896-1982 : a complete bibliography of his writings / compiled and edited by Stephen Rudy. - Berlin ; New York : Mouton de Gruyter, 1990.

ЗБОРНИЦИ ПОСВЕЋЕНИ РОМАНУ ЈАКОБСОНУ

51. For Roman Jakobson : essays on the occasion of his sixtieth birthday. - The Hague : Mouton & Co, 1956.
52. To Honor Roman Jakobson : essays on the occasion of his seventieth birthday. Wol. 1. - The Hague ; Paris : Mouton, 1967.
53. To Honor Roman Jakobson : essays on the occasion of his seventieth birthday. Wol. 2. - The Hague ; Paris : Mouton, 1967.
54. To Honor Roman Jakobson : essays on the occasion of his seventieth birthday. Wol. 3. - The Hague ; Paris : Mouton, 1967.
55. Studies presented to professor Roman Jakobson by his students. - Cambridge : Slavica, 1968.
56. Jakobson. - Paris : L'Age d'homme, 1978.

ПИСМА

57. Писмо Георгију Михаиловићу, 7. мај 1956. године

HARVARD UNIVERSITY

SLAVIC LANGUAGES
AND LITERATURES

May 7, 1956

Roman Jakobson
HOLYOKE 29
CAMBRIDGE 38, MASSACHUSETTS

Dr. G. Mihailovic
Indija
Yugoslavia

Dear Dr. Mihailović,

Many thanks for your letter of March 16. Unfortunately despite all my efforts I could not find the Serbian book with the Plać in my library. I cannot imagine where I put it, but I hope very much to be able to find it during the summer vacation and I will write you then. I still have in pleasant remembrance your gracious hospitality.

Yours sincerely,

Roman Jakobson

rj/fs

58. Писмо Георгију Михаиловићу, 2. април 1957. године

ИЛУСТРАЦИЈЕ

59. Роман Јакобсон, из различитих година живота

60. Разгледнице Москве и Прага

РОМАН ЈАКОБСОН

1896-1982

Издавач

Библиотека Матице српске

Нови Сад

Матице српске 1

Уредник

Миро Вуксановић

Аутори каталога

Катица Шкорић и Ирена Зечевић

Слог

Ерика Рутаји

Припрема

Тихомир Светличић

Тираж

100 примерака